

IV. Histoire politique / Politieke geschiedenis

MARNIX BEYEN & PHILIPPE DESTATTE

«Un autre pays. Nouvelle histoire de Belgique 1970-2000»

Bruxelles, 2009, 428 p.

De reeks *Nouvelle histoire de Belgique/ Nieuwe geschiedenis van België* kende geen gemakkelijke ontstaansgeschiedenis. De uitgeverij *Complexe* nam het initiatief voor deze groots opgezette onderneming. De aangezochte redactie voorzag in meerdere delen die, in chronologische volgorde, de periode 1830-2000 bestreken, met als sluitstuk het deel over de jaren 1970-2000. Met uitzondering van dit laatste deel werden alle onderdelen vanaf 2005 door *Complexe* uitgegeven, hetzij gebundeld tot volumes of voor sommige delen ook apart. Via de samenwerking met uitgeverij Lannoo verschenen de drie complete volumes vervolgens in het Nederlands. Aan de *Éditions Complexe* kwam echter een einde. Voortaan was de Franstalige reeks niet langer beschikbaar op de lezersmarkt. Uitgeverij *Le Cri* nam gelukkig de draad weer op en gaf de verschillende delen opnieuw uit, afzonderlijk ditmaal en dus ook met inbegrip van het lijvige laatste deel dat hier ter recensie voorligt.

Zoals het in het gecommunautariseerde België ondertussen gebruikelijk is, kregen een Franstalige en een Vlaamse historicus samen de opdracht deze periode te analyseren. Marnix Beyen, afgestudeerde van de KULeuven en docent aan de Universiteit Antwerpen ging samenwerken met Philippe Destatte, directeur van het *Institut Destré* en docent in Mons en Parijs. Volgens hun specialisme had er dan ook een zekere werkverdeling plaats. Beyen nam vooral de politiek-culturele aspecten voor zijn rekening en richtte zich op Vlaanderen; Destatte verdiepte zich in de economische en financiële politiek en concentreerde zich op het Waalse gewest, de Franse en Duitse gemeenschappen en op Brussel. De geraadpleegde bronnen en literatuur verschillen dan ook: Beyen kon meer een beroep doen op studies van Vlaamse contemporanisten, politologen en sociologen; Destatte had de rijke CRISP-collectie tot zijn beschikking, maar moest voor meerdere onderwerpen ook te rade gaan bij gelegenheidsgeschriften van politici en journalisten. Beyen brengt dan ook meer analyses tot stand, maar met minder concreet feitmateriaal terwijl Destatte sterk beschrijvend blijft maar de lezer een groter aanbod aan feiten, personen en gebeurtenissen geeft. Maar ook al kiezen beide auteurs voor een andere benadering, toch hebben ze beiden hetzelfde doel: aantonen dat België in de bestudeerde periode een ander land werd. “*Un autre pays*” is dan ook de titel van hun boek.

Begin- en eindpunt liggen weliswaar vast (1970-2000), maar het spreekt vanzelf dat Beyen en Destatte rekening houden met de langere termijn en dus dikwijls aansluiting wordt zoeken bij de evolutie in de jaren

zestig. Als bepaalde thema's een belangrijke wending ondergaan in de jaren 2000, dan verwijzen ze daar ook naar. Vooral in de stukken van Destatte is dat meermaals het geval. In de inleiding zeggen de auteurs te opteren voor de integratie van het economische, het sociale en het culturele in de politiek. Het boek opent dan ook met de schets van een internationaal-economisch georiënteerd kader waarna de twee hoofdthema's volgen die de publieke agenda van de betrokken periode sterk in beslag namen : enerzijds de conflicten en schandalen op tal van terreinen en anderzijds de opkomst en de ontwikkeling van de nieuwe sociale bewegingen. Dan volgen de hoofdstukken die aantonen dat de Belgische staat aan het wegdeemsteren is. Via het overzicht van de transformaties in de richting van de federale staat wordt eerst het algemene kader geschetst, waarna de uitvoerige stukken over de gewesten en gemeenschappen de impact van deze transformaties laten zien.

Men kan de inhoud van het boek echter het best duiden als men de verschillende hoofdstukken één voor één onder de loep neemt. Zo blijkt dan dat Destattes inleidende stukken over de internationale en Europese ontwikkelingen op handels-, monetair en technologisch vlak en deze over de gewijzigde verhoudingen tussen oost en west vooral bedoeld zijn als context. Aan het weergeven van het effect van deze veranderingen op de concrete Belgische sociaaleconomische en politieke situatie heeft de auteur zich niet echt gewaagd. Ook in het overzicht van de verschillende energiecrises komt die Belgische invalshoek weinig aan bod. Die is er natuurlijk wel als de auteur het over het budgettaire beleid heeft. De wijze

waarop de regeringen zijn omgegaan met de opgebouwde hoge schuldenlast en met de moeizame afbouw ervan, is het onderwerp van een apart onderdeel.

Onder de titel "*Déstabilisations sociales et déséquilibres politiques*" brengt Destatte vervolgens het politieke verhaal van de doorbraak van xenofob extreem rechts en zijn uitlopers in het migrantenbeleid, dat van de moordende bende van Nijvel, van de verschillende politiek-financiële schandalen en van de kindermoordenaar Dutroux in één hoofdstuk samen. Het is een uitvoerig relaas geworden, dat wegens gebrek aan betere bronnen meestal gebaseerd is op wat er in de publieke opinie over bekend is. Ook al laat de auteur niet na om de aandacht te vestigen op de remediërende effecten van deze deficiënties (de reglementering van de partijfinanciering, de politiehervorming), toch domineert via dit hoofdstuk de visie dat het "andere land" uit de late twintigste eeuw vooral heel donkere zijden kende.

In Beyens overzicht van de nieuwe sociale bewegingen klaart de lucht gelukkig weer wat op. Er wordt aandacht besteed aan : de derdewereldbeweging, nieuw links in katholieke en kleinlinkse kringen, de groene beweging en de vredesbeweging met de antiraketten-manifestaties. Een apart hoofdstuk is aan de vrouwenbeweging gewijd, met haar organisaties, de wijze waarop ze politieke macht verovert en strijd voert voor de liberalisering van de abortuswetgeving.

Dat de nationale staat aan het verdampen is, toont Beyen aan door het verhaal van de verschillende staatsvormingen

te reconstrueren en het ontstaan van uiteenlopende politieke culturen in beide landsdelen te beschrijven. De belangstelling voor het politiek-culturele merkt men ook duidelijk in zijn stukken over Vlaanderen. Het gaat daarin vooral over de culturele identiteit van de Vlamingen en over de politieke vertaling ervan in het beleid. Taal- en patrimoniumbeleid, administratie en ruimtelijke ordening weerspiegelen deze Vlaamse identiteit. Naar het wezen van het Vlaams-nationalisme wordt omstandig gepeild, evenals naar de invloed ervan op het beleid. Toch een bemerking: waarom in deze overzichten de Resoluties van het Vlaamse parlement van 1999 geen plaats krijgen, is niet duidelijk. Dat ze in de geschiedenis van de Vlaamse beweging van de 21ste eeuw een belangrijke rol spelen, kan immers niet ontkend worden.

Destattes benadering van de recente geschiedenis van de gemeenschappen en gewesten in Wallonië, Franstalig en Duitstalig België en Brussel is nagenoeg gelijklopend. Zijn verhaal is telkens chronologisch opgebouwd en neemt de totstandkoming van de instellingen als uitgangspunt, waarna vervolgens de aandacht gaat naar hun bevoegdheden, hun samenstelling, de actoren en zeker ook naar de resultaten van het beleid. Voor het Waalse gewest krijgen we op die manier een uitvoerig overzicht van het economisch beleid zoals het door de verschillende raden en regeringen tot stand werd gebracht in de verschillende sectoren. De conflicten met de centrale regering worden daarbij niet uit het oog verloren. Het Waalse gewest verschijnt uit dit overzicht duidelijk als de motor van het langzame herstel van de Waalse

economie. In het onderdeel over de Franse gemeenschap komen de conflicten met Wallonië ruim aan bod, maar het spreekt vanzelf dat de hoofdaandacht naar de onderwijsproblemen gaat. In de jaren negentig overheerste immers hun financieringsprobleem. Evenals Beyen tracht Destatte ook door te dringen in de identiteitsproblematiek, die er via de inbreng van de belgitude en het wallingantisme veel complexer is dan in Vlaanderen. Wat Brussel betreft, legt Destatte de klemtoon op het gewest. Vooral de internationalisering en het migratieproblematiek, met zijn sociale conflicten, krijgen de nodige aandacht. Hoewel de literatuur geenszins ontbreekt, is dit onderdeel toch minder uitgewerkt dan de twee vorige. De culturele aspecten van het Brussels beleid worden zowel aan Franstalige als aan Nederlandstalige kant minder belicht. Dat de Duitstalige gemeenschap in dit onderdeel niet ontbreekt, is positief: gewoonlijk vergeet men immers aandacht te schenken aan de werking van deze gemeenschapsinstellingen.

Uit dit overzicht komt hopelijk al enigszins tot uiting wat de lezer in dit boek kan verwachten. Hij/zij weet dan meteen ook welke invalshoeken er niet beklemtoond worden. We zetten ze nog even op een rij. Zo valt het op dat de sociaaleconomische breuklijn niet vanuit de basis en de organisaties behandeld wordt. Vakbonden en werkgeversorganisaties verschijnen zelden als actoren. “*Un autre pays*” is ook geen sociale geschiedenis geworden. De rol die de sociale conflicten en de Waalse werkloosheidsproblemen spelen, wordt bijvoorbeeld niet systematisch aangegeven. De economische politiek

ontbreekt geenszins, zo zagen we, maar de band naar de economische basisgegevens wordt in veel mindere mate gelegd. De structuur waarvoor gekozen werd, maakt het voor de lezer overigens niet altijd gemakkelijk om een lijn in dit beleid te trekken. De budgettaire politiek verschijnt in deel 1, het crisisbeleid in het hoofdstuk over de verdamping van de Belgische staat als een fenomeen dat de staat versterkt, terwijl het economisch beleid hoofdzakelijk vanuit de gewesten wordt bekeken waardoor een aantal fenomenen uit het beeld verdwijnen (de kwestie van de nationale sectoren bijvoorbeeld).

Met betrekking tot de levensbeschouwelijke problematiek stellen we eveneens een paar vragen. Terecht focust Beyen zich op de politieke ontzuiling en op abortusproblematiek. Dat waren in de betrokken periode inderdaad de centrale thema's. Maar toch had ik graag gezien dat hij deze bewegingen ook vanuit twee andere belangrijke actoren zou bekeken hebben : de kerk en de vrijzinnige wereld. De onderwijsproblematiek blijft zeker niet onbesproken, maar de auteurs beperken haar goeddeels tot het middelbaar onderwijs, terwijl in de late jaren negentig de universitaire hervormingen toch ook prominent op de agenda stonden.

Door zich sterk op "het andere land" te concentreren, schenkt vooral Beyen heel wat aandacht aan de nieuwe politieke cultuur en aan de veranderingen in het politieke systeem. Dat de rol van de media daarbij over het hoofd wordt gezien, kan misschien in een volgende editie verholpen worden. Die opmerking geldt ook voor de gewijzigde rol die de monarchie in het model speelt. De werkwijze heeft ook tot

gevolg dat de traditionele partijen wat op de achtergrond zijn geraakt. Over de invloed van de vernieuwingen op deze partijen vernemen we niet zoveel. Hun beeld wordt vooral door de politiek-financiële schandalen bepaald.

Wijzen we er tot slot nog op dat de beide auteurs de politieke actoren op een verschillende wijze benaderen. Bij Destatte gaat er veel aandacht naar toe. Veel Waalse en Franstalige politici zullen met genoegen gegevens over hun politieke rol in het boek terug vinden. Beyen is veel spaarzamer met deze vermeldingen. In het stuk over Vlaanderen bijvoorbeeld komen nagenoeg enkel de christendemocratische premiers aan bod, waardoor het beleid van ministers als De Batselier, Vandebossche of Dewael geen aandacht krijgt. Hij introduceert dan weer wel een originele benadering : Henk te Velde achterna, analyseert hij de Belgische christendemocratische premiers Tindemans, Martens en Dehaene vanuit het begrip politieke stijl. Het levert vernieuwende bladzijden op.

Maar zoals de auteurs het in de inleiding stellen : aan eigentijdse geschiedenis doen is allesbehalve gemakkelijk. Zij hebben bewust gekozen voor bepaalde hoofdlijnen in het verhaal en weten dus ook wel dat op die manier de complexiteit van de maatschappelijk-politieke evolutie niet volledig tot haar recht kan komen. De uitwerking van de gekozen hoofdlijnen bezorgt de lezer echter een rijke informatie aan gegevens en analyses die hun nut zeker zullen bewijzen en een aanwinst zijn voor de studie van de Belgische geschiedenis van de late twintigste eeuw, zeker als we ermee rekening houden dat dit het eerste

historische overzichtswerk over deze
periode is.

Els Witte